

**Міністерство освіти і науки України  
Сумський державний університет  
Кафедра маркетингу та УІД  
Сумський регіональний центр  
інтелектуального розвитку  
Українська асоціація маркетингу  
Всеукраїнська спілка вчених-економістів**

**Збірник тез доповідей  
ІХ Міжнародної  
науково-практичної конференції**

**«МАРКЕТИНГ ІННОВАЦІЙ  
І ІННОВАЦІЇ У МАРКЕТИНГУ»**

**24-25 вересня 2015 року**

**Суми 2015**

розвитку та успішності зеленої політики; розвинутої системи економічних стимулів,

- запровадження таких стимулів, як надання податкових пільг, безвідсоткових або за зниженими відсотками кредитів суб'єктам господарювання, які застосовують ресурсоощадні технології та створюють об'єкти природоохоронної інфраструктури (очисні споруди, сміттепереробні комплекси тощо);

- законодавче закріплення механізмів участі громадськості в управлінні ресурсами та прийнятті рішень.

1. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України [Інтернет ресурс] // Інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1855/>

2. European Commission. Joint staff working document implementation of the European Neighborhood Policy Statistics.”. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <[http://eeas.europa.eu/enp/pdf/2015/enp-statistics-report-2014\\_en.pdf](http://eeas.europa.eu/enp/pdf/2015/enp-statistics-report-2014_en.pdf) >.

Залізнюк В.П.

*Державний економіко-технологічний університет транспорту*

## **ЄВРОПЕЙСЬКИЙ РИНОК МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРИВ ТА ПОЗИЦІЯ УКРАЇНИ НА ЦЬОМУ РИНКУ**

Мінеральні добрива, що використовуються для підвищення врожайності та якості виробленої сільськогосподарської продукції, зазвичай, поділяють на три основні групи: азотні, фосфатні та калійні. Кожен з цих видів добрив має своє конкретне призначення, свою географію виробництва і свої ринки, як світовий, так і регіональні.

Ринок мінеральних добрив відноситься до середньозростаючих ринків, його обсяг визначається потребами сільського господарства.

Обсяг ринку, за даними міжнародних організацій, зокрема, International Fertilizer Industry Association (IFA), оцінюється не за загальною масою, а за масою активної (поживної) речовини, що міститься в добривах, відповідно, азоту (N), фосфору ( $P_2O_5$ ) і калію ( $K_2O$ ).

Структура ринку мінеральних добрив в натуральному вираженні: азотні добрива – 60%, фосфатні – 23%, калійні – 17%.

У 2014 році виробничі потужності з виробництва мінеральних добрив використовувалися на 78%, при цьому в процесі будівництва знаходиться близько 90 об'єктів з виробництва мінеральних добрив. Таким чином, брак виробничих потужностей не передбачається, більше того, збільшення надлишку потужностей над потребами

приведе до посилення конкуренції і буде суттєвим фактором тиску на ціну мінеральних добрив.

Надалі під обсягом ринку мінеральних добрив буде розумітися обсяг їх споживання.

Інтерактивна база даних IFA [1] містить великий обсяг інформації до 2012 року, який, переважно, використаний у роботі. Дані до 2013 року і оцінка 2014 року, а також середньостроковий прогноз по основних позиціях прийняті на підставі звітів конференції IFA в Сідней (травень 2014 року) [2] і стратегічного форуму IFA в Марракеші (листопад 2014 року) [3]. Дані про торгівлю України з Європейським Союзом прийняті у відповідності з довідниками з зовнішньої торгівлі Державної служби статистики України. Слід зазначити, що відсутність детальних даних по світовому ринку за 2013 рік не робить істотного впливу на наведений аналіз, так як ні обсяг, ні структура ринку в 2013 році порівняно з 2012 роком суттєво не змінилися, за винятком позиції України, про що буде сказано нижче.

Обсяг попиту на всі види мінеральних добрив у світі та прогноз споживання на короткострокову перспективу наведено в таблиці 1 [2].

Таблиця 1 - Споживання мінеральних добрив у світі, млн. т корисної речовини

	2003	2013	2014 (оцінка)	2018 (прогноз)
N	89,1	111,3	113,7	119,5
P <sub>2</sub> O <sub>5</sub>	34,9	41,8	42,2	45,9
K <sub>2</sub> O	26,1	29,7	30,8	34,0
Усього	150,1	182,8	186,7	199,4

У період 2003-2013 років середньорічний темп зростання ринку мінеральних добрив склав 2%. При цьому зростання ринку азотних добрив склало 2,25%, фосфатних – 1,8%, а калійних – 1,3%.

Упродовж періоду 2014-2018 років очікується зниження темпів зростання ринку в цілому до 1,65%. Але головне, відбудеться принципова зміна пропорцій між секторами ринку: зростання ринку азотних добрив знизиться до 1,25% у рік, фосфатних – зросте до 2,1%, а калійних – підвищиться у два рази до 2,65%.

Зростання регіональних ринків буде відбуватися нерівномірно, приріст світового ринку очікується, насамперед, за рахунок азійського та латиноамериканського регіонів, в той час як в Європі споживання мінеральних добрив зросте незначно, а в Північній Америці можливе навіть деяке зниження попиту.

При розгляді ринків мінеральних добрив слід мати на увазі, що не всі хімічні речовини, які є, по суті, мінеральними добривами, використовуються тільки в цій якості. Частина зазначених хімічних речовин може використовуватися для інших цілей, наприклад, нітрат амонію – як вибухова речовина, або в якості сировини для виробництва інших хімічних продуктів. Так, з відповідних азотних сполук в якості мінеральних добрив, використовується близько 79%, фосфатних – 83%, калійних – 85%. Тому під виробництвом мінеральних добрив буде розумітися тільки та частина відповідних хімічних сполук, яка призначена для використання саме в якості мінеральних добрив [2].

Обсяг виробництва мінеральних добрив у світі не відповідає обсягу споживання на величину дистриб'юторських втрат (до 1,5%) і величину зміни запасів. Відповідно, для окремих регіонів і країн сума виробництва і зовнішньоторгівельних операцій не дорівнює сумі споживання. Крім того, в ряді регіонів в обсяг випуску або імпорту можуть бути включені обсяги хімічних речовин, які використовуються не в сільськогосподарських цілях або йдуть на виробництво складних добрив. Суми світового експорту і імпорту не збігаються, що пояснюється особливостями обліку зовнішньоторгівельних операцій, і характерно для всіх товарних груп. Динаміка цін на мінеральні добрива ідентична динаміці цін на сировинні продукти в цілому. Після пікового подорожчання в 2008 році спостерігався обвал цін у 2009-2010 роках з подальшим зростанням і досягненням локального максимуму в 2011-першій половині 2012 року. Після цього ціни знову знижуються до рівня 2007 року. Починаючи з 2014 року спостерігається стабілізація цін, яка прогнозується як мінімум до 2016 року [4].

Розглянемо обсяги експорту мінеральних добрив Україною на світовий і європейський ринки (табл. 2) [5].

Таблиця 2 – Експорт Україною мінеральних добрив на світовий і європейський ринки, млн. дол.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Весь експорт	1325	1996	858	941	1820	1791	1171
Експорт в ЄС	88	196	97	82	191	241	163
Доля експорту в ЄС відносно світового, %	6,6	9,8	11,3	8,7	10,5	13,5	13,9

Частка експорту добрив в країни ЄС поступово зростає, хоча, як було зазначено, перспективи цього ринку набагато гірше, ніж ринків Азії та Латинської Америки. Виникає питання, наскільки

міцний стан українських експортерів на цьому ринку, і які саме країни здійснюється експорт продукції.

Знизилася диверсифікація експорту, якщо у 2008 році частка найбільшого імпортера Угорщини становила всього 16,2%, то частка Італії в 2011 та 2012 роках становила вже близько 60%. Україна практично втратила найбільш ємний французький ринок, різко знизилась поставка в більшість країн. Компенсувалося це збільшенням поставок на італійський ринок.

Для визначення перспектив збільшення поставок добрив в країни Євросоюзу проведено зіставлення обсягу українського експорту з чистим експортом азотних добрив в країни Євросоюзу, що наведено в таблиці 4.

Таблиця 4 - Частка українського експорту азотних добрив в нетто-імпорті ЄЕС

	2008	2009	2010	2011	2012
Нетто-імпорт ЄЕС, т	640	828	1018	525	1112
Експорт України, т	209	189	153	239	302
Частка українського експорту, %	32,6	22,8	15,1	45,5	27,1

Таким чином, частка експорту України в країни ЄЕС носить нестійкий характер, схильний до численних кон'юнктурних факторів. Проблеми збільшення експорту азотних добрив з України в країни Євросоюзу пов'язані не тільки з млявою кон'юнктурою ринку ЄЕС, але і невизначеністю цін на сировинний ресурс (газ), великою витратою сировини на продукцію, що випускається, а, останнім часом, з зупинкою двох великих підприємств на сході України.

1. Fertilizer Industry Association [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ifadata.fertilizer.org/ucSearch.aspx>

2. Heffer P. and Prud'homme M. «Fertilizer Outlook 2014-2018», 82nd IFA Annual Conference, Sydney, 26-28 May 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.fertilizer.org/imis20/images/Library\\_Downloads/2014\\_ifa\\_sydney\\_summary.pdf?WebsiteKey=411e9724-4bda-422f-abfc-8152ed74f306&=404%3bhttp%3a%2f%2fwww.fertilizer.org%3a80%2fen%2fimages%2fLibrary\\_Downloads%2f2014\\_ifa\\_sydney\\_summary.pdf](http://www.fertilizer.org/imis20/images/Library_Downloads/2014_ifa_sydney_summary.pdf?WebsiteKey=411e9724-4bda-422f-abfc-8152ed74f306&=404%3bhttp%3a%2f%2fwww.fertilizer.org%3a80%2fen%2fimages%2fLibrary_Downloads%2f2014_ifa_sydney_summary.pdf)

3. Heffer P. and Prud'homme M. «Short-Term Fertilizer Outlook», IFA Strategic Forum, Marrakech, 19-20 November 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.fertilizer.org/imis20/images/Library\\_Downloads/2014\\_ifa\\_marakech\\_outlook\\_summary.pdf?WebsiteKey=411e9724-4bda-422f-abfc-8152ed74f306&=404%3bhttp%3a%2f%2fwww.fertilizer.org%3a80%2fen%2fimages%2fLibrary\\_Downloads%2f2014\\_ifa\\_marakech\\_outlook\\_summary.pdf](http://www.fertilizer.org/imis20/images/Library_Downloads/2014_ifa_marakech_outlook_summary.pdf?WebsiteKey=411e9724-4bda-422f-abfc-8152ed74f306&=404%3bhttp%3a%2f%2fwww.fertilizer.org%3a80%2fen%2fimages%2fLibrary_Downloads%2f2014_ifa_marakech_outlook_summary.pdf)

4. Анализ сырьевых рынков. Минеральные удобрения. Блог им. Arsagera // sMart-lab.ru [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://smart-lab.ru/blog/219863.php>

5. Зовнішня торгівля України: статистичний збірник. – Київ, Державна служба статистики України, 2014. – 104 с.